



Každý máme v životě nějakého hrdinu, někoho, koho obdivujeme pro to, co dokázal, jaký byl. Jedním z těch mých je Josef Bryks. Statečný pilot, nezlomný útěkář a symbol toho, jak se totalitní režim zachoval k hrdinům svého národa.

Na fotografiích se nedal přehlédnout. Jeho charakteristicky zdeformovaná čepice francouzské letecké uniformy je jedinečná, už jako by naznačovala, že její majitel je také člověk výjimečný. Josef Bryks se narodil 18. 3. 1916 v obci Lašřany u Olomouce. Po ukončení docházky na základní škole se zapsal na Obchodní akademii v Olomouci, kterou roku 1935 úspěšně dovršil maturitou. Už tehdy velmi dobře uměl anglicky, což mu později usnadnilo život. Narukoval do Školy důstojníků jezdecka v záloze do Pardubic a poté absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě, ze které byl vyřazen jako poručík letectva.

Okupace

Přišla okupace a Josef přechází ilegálně hranice do Maďarska. Je však chycen a celé tři měsíce vězněn v Budapešti. Po propuštění se dostal do Jugoslávie a v Bělehradě se na francouzském konzulátu přihlásil do řad Cizinecké legie. Z Jugoslávie putoval dál přes Řecko, Turecko až do Sýrie a nakonec přichází francouzské Agde. Zde konal službu pobočníka, ale poté, co Francie kapitulovala, balí si Josef svých pár věcí a nastupuje k další cestě – do Anglie. Zde uplatnil své znalosti angličtiny a působil jako tlumočnický sběrný tábor. Do RAF je přijat 1. 8. 1940 a o 3 dny později přidělen k 310. sq. Za dva týdny se opět stěhuje, tentokrát k 6. OTU v Sutton Bridge. Dále pokračoval ve výcviku u 13. OTU v Bensonu. Pak přelétává letouny u 4. FPP v Kemble a po krátkém působení u 6. MU je konečně zařazen do operačního výcviku k 55. OTU v Ushworthu. Ke kanadské 242. sq. přichází jako operační pilot 10. 4. 1941. Bohužel, bojoval jen 2 měsíce, než přišel osudný 17. červen a rozkaz ke vzletu k doprovodu bombardérů nad Francií. Při zpáteční cestě je skupina napadena nepřátelskými ME 109 a nastává bitva. Josef Bryks posílá jednoho nepřítele k zemi v plamenech, ale sám je také zasažen. Na pádu opouští svůj hořící stroj v prostoru St. Omer. Schoval se u sedláka a zakopal svoji uniformu. V civilních šatech je objeven Němci a surově zbit. Musel vykopat uniformu a v ní byl převezen do St. Omeru, kde se setkává se sestřeleným příslušníkem své squadrony S/Ldr Smithem. Ten Němcům potvrdil, že je anglický pilot a jmenuje se Joe Rick (někdy také Rix), takže pravá

totožnost zůstala Němcům naštěstí zatajena. Po výslechu byl převezen do Dulag Luftu a po dalších výsleších následoval převoz do Oflag IX A/4 Spangenberg.

Útěky

V táboře se setkává s dalšími českými letci. S jedním z nich – Otou Černým utíká vykopaným tunelem dne 19. 4. 1942. Černý byl chycen po 8 dnech u Hamburku, zatímco Bryks pokračoval sám pěšky. Ukradl kolo a ujížděl ke švýcarské hranici, u Stuttgartu po něm střílela německá hlídka. Z nedostatku potravin a vody dostal disenterii a zcela vyčerpaného jej v lese našla hlídka Hitlerjugend. Byl převezen do vězení gestapa v Darmstadtu a celý měsíc strávil na ošetřovně. Následuje převoz do tábora VI A v Seestu. Zde během 5 dní vykopal tunel a bez jídla a bos opět utíká. Přešel přes hory jižně od Kasselu. Nejdříve byl chycen, když chtěl ukrást letoun ME 109 a poté při krádeži ovoce.

Pokaždé utekl pronásledovatelům, až nakonec byl zadržen při náletu 8. 9. 1942 vojáky protiletcké baterie. Následoval převoz z Manheimu opět do Dulag Luftu a potom do Oflagu XXI B v Szubinu. Odtud 4. 3. 1943 utekl se S/Ldr Morrisem v bečce od močůvky, kterou vyváželi polští civilisté. Na statku se opět potkal s Otou Černým, který utekl téže noci tunelem ze stejného tábora. Společně se dostali na udanou adresu ve Varšavě. Zatímco S/Ldr Morris byl chycen, oba naši letci se dostali do kontaktu s organizací Bora Komorowského. Celý měsíc pracoval Bryks jako kominík u firmy Bogumilsky, než byl 2. 6. 1943 zatčen a převezen do vězení Pawiak. Nejdříve byl vyslýchán civilními agenty gestapa, poté jej zkopali do bezvědomí. Z tohoto vězení byl poslán do slavného tábora Stalag Luft 3 v Saganu, který o rok později vešel do historie velkým masovým útekem 76 zajatců. Ze Saganu putuje Bryks do dalšího tábora Stalag VIII B Lamsdorf, kde byl operován kvůli vnitřnímu zranění, způsobenému při výslechu. Následuje opět Stalag Luft 3, kde je 30. 8. 1944 odhalena jeho pravá totožnost a je zatčen. Z Prahy byl převezen do tábora Stalag Luft 1 v Barthu a odtud do známého vězení pro prominenty Oflag IV V Colditz. Zde byl 18. 4. 1945 osvobozen americkou armádou.

Konečně doma?

Do vlasti se vrátil až v říjnu téhož roku se svojí manželkou, bývalou WAAFkou Trudie Rossetovou, se kterou si vyměňoval dopisy po celou dobu zajetí a jejichž příběh byl zfilmován pod názvem Srdce v zajetí. Nastupuje zpátky do Olomouce a doufá v poklidný poválečný život, zvláště, když se mu narodila dcera Sonia. Přichází nabídka od jeho bojového druha Wilsona, aby se vrátil zpět do Anglie do RAF. Bryks odmítá a dělá asi osudovou životní chybu. Politicky u nás začíná přituhovat, tajná bezpečnost naše bývalé letce špicluje a hledá záminky. V jeho spisech přibývala spousta hlášení typu: „6. 8. 1946 pronášel v Masarykově domě v Olomouci při kurzu instruktorek branné výchovy tak nepříznivé výroky o situaci v ČSR, až se frekventanky divily, že takový důstojník může sloužit v naší armádě. Ke konci oznámil, že stejně v armádě nezůstane.“

Dne 18. 6. 1948 přišlo zatčení a odsouzení k 10 letům těžkého žaláře. Kromě toho mu byl zabaven veškerý majetek a byl degradován na vojína. Podmínky v komunistických lágrech byly horší než v nacistických. Bryks trpěl ve studených kobkách, kde nebyla ani pryčna, ani příkrývka. V Leopoldově, Jáchymově a na Borech odpracoval 8 let. Z toho, co vydělal, ještě

posílal peníze rodině domů, ty však nikdy nedošly...

Umřel na těžký infarkt 12. 8. 1957. Jeho tělo bylo spáleno a popel na příkaz StB vyhozen.

Manželka Trudie se z Evropy přestěhovala do Washingtonu D.C. a ztratila jakýkoli kontakt s rodinou svého manžela. Shodou šťastných náhod se po revoluci dozvěděla o existenci příbuzných v Lašřanech. Od té doby je mnohokrát navštívila a na místním hřbitově do rodinné hrobky pochovala svoji dceru Soniu, která zemřela na roztroušenou sklerózu. Leží vedle symbolické urny svého otce Josefa Brykse – člověka, který ve 24 letech odešel bojovat. Bojoval však pouze 2 měsíce, další 4 roky strávil v zajetí, aby po 2 letech svobody přišly represe a 8 let žaláře. Takový osud by zlomil kdekoho, ale Josefa Brykse ne.

Vítek Formánek, foto autor

{phocagallery view=category|categoryid=188|limitstart=0|limitcount=0}